ABORIGINAL PEOPLE – PŮVODNÍ NÁRODY V KANADĚ (VSTUP DO PROBLEMATIKY JEJICH SOCIÁLNÍHO POSTAVENÍ)

Aboriginal People – original nations in Canada

(Introduction to problems of their social position)

Eva Davidová, Magdaléna Vošalíková

IX: 213–458, 2007

ISSN 1212–4117

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra sociální práce a sociální politiky

Summary

The problem of original nations in Canada is still an unsolved question, which is in addition insufficiently known in its roots and thus, it is not understood in many directions. The authors indicate the historical-social development of Canadian original inhabitants in association with an outline of the origination and development of the Canadian society, when immigrants of European origin came just to the territory of these original nations, which was stepwise colonized by them. They try to introduce problems of the contemporary social position of these Aboriginals - i.e. Indians (*First Nations*) in Canada, also frequently referred to as First Peoples or Native People, Inuits, and Métis i.e. half-breeds of European immigrants and original inhabitants in delimitation of their groups and main tribes.

North-American Indians (*First Nations*) living in the territory of Canada obviously as early as from the 10th century B.C. are still most numerous of these three groups – more than 600,000 of them live there: 58% in reservations and 42% in big cities. They saved their culture to a certain extent, some traditions, faith and languages of their tribes – these are still particularly the tribes of *Algonquins*, *Iroquois*, *Mohawks*, *Cree* and *Ojibway*. However, of the total number of 50 traditional aboriginal languages, only three of them have a chance to survive: Cree, Ojibway and Mohawks. There is currently a considerable difference between those living in reservations and the others living in cities, where assimilation effects are more considerable with positive as well as negative consequences.

Inuits, for centuries referred to as Eskimos, consider themselves as a nation, though if one of the smallest and most interesting ones, who reached the territory of the today Canada about 4000 years ago, inhabit extensive areas of the territory Nunavut, Northwest Territories, North Coast of Labrador and North Québec. In a majority of their community, they still speak the language Inuktitut and many of them saved their traditional style of life though if it is recently being rapidly changed, mainly as to the way of dwelling and feeding in those, who already live in cities together with other people.

Métis are the youngest group, which was formed in the 18th century by mixing – marriages or living together of French, British or Scottish immigrants with native women. About 350,000 their descendants still live in certain Canadian provinces.

In the conclusive part of the contribution, the author presents suggestions that a consideration should be discussed, concerning a possible comparison of problems of the current position and changing life style of Aboriginal people, mainly of *First Nations* and *Inuits*, with partially analogous problems of currently existing Romany communities in our society. In these two groups, there is not only the outstanding problem of their position in our society but also similar severe adverse effects of forceful assimilation pressures on their ethnicity and value-orientation on the part of the society in Canada and in the former Czechoslovakia, respectively, in the 1950th to 1980th. The Canadian society is aware of the currently existing outstanding problems in this field and it searches for new approaches to their solution, which is also objectively supported by the scientific activity developed at the University of Manitoba in Winnipeg over recent years.

The present article is intended as the first step to sharing knowledge in this field of interest.

Key words: Aboriginals – Aboriginal People – First Peoples – Native People of Canada – First Nations – Inuits – Métis – Gypsies (Romany people)

Souhrn

Problematika Aboriginejců – původních domorodých národů v Kanadě – je dodnes nedorozřešenou otázkou, navíc ve svých kořenech ne dostatečně známou, a proto v mnohých směrech nepochopitelnou. Autorky naznačují společensko-historický vývoj kanadských původních obyvatel v souvislosti s nástinem vzniku a vývoje kanadské společnosti, kdy od 17. století přicházeli přistěhovalci evropského původu právě na území těchto původních národů, které postupně kolonizovali. Pokouší se o vstup do problematiky současného společenského postavení těchto Aboriginejců (*Aboriginals*) – tedy Indiánů (*First Nations*), často je též v Kanadě používán termín First Peoples nebo Native People, Inuitů (*Inuits*) a mesticů-Métisů (*Métis*), tedy míšenců evropských přistěhovalců a původních obyvatel, ve vymezení do jejich skupin a hlavních kmenů.

Severoameričtí Indiáni, (*First Nations*) žijící na území Kanady již zřejmě od 10. století před Kr., jsou z těchto tří skupin dodnes nejpočetnější – žije jich zde více než 600 tisíc, z toho 58 procent v rezervacích a 42 procent ve velkých městech. Do jisté míry si zachovali svou kulturu, některé tradice, víru a jazyk svého kmene, k němuž náleží – dodnes jsou to zejména kmeny Algonkinů (*Algonquins*), Irokézů (*Iroquois*), Mohawků (*Mohawks*), Kríjů (*Cree*) a Odžibvejů (*Ojibway*). Z celkového počtu padesáti tradičních indiánských jazyků však mají šanci na přežití a rozvíjení jen tři z nich – Cree, Ojibway a Mohawks. Značný rozdíl je dnes mezi těmi, kteří žijí dodnes v rezervacích a ostatními, žijícími ve městech, kde asimilační vlivy jsou výraznější, v pozitivních i negativních důsledcích.

Inuité (*Inuits*), po řadu století nazýváni Eskymáci, sami sebe považují za národ, i když jeden z nejmenších a nejzajímavějších, který přišel na území dnešní Kanady zhruba před 4.000 léty, obývají zde rozsáhlá území teritoria Nunavutu, Severozápadních teritorií (Northwest Territories), severní pobřeží Labradoru a severní Québec. Ve většině jejich společenství hovoří dodnes svým jazykem inuktitut, mnozí si zachovali svůj tradiční životní způsob, i když i ten se v poslední době rychle mění, hlavně ve způsobu bydlení a obživy u těch z nich, kteří již žijí ve městech mezi ostatními.

Mestici-Métisové (*Métis*) jsou skupinou nejmladší, která vznikla v 18. století míšením-sňatkem či soužitím mezi francouzskými, britskými či skotskými přistěhovalci a domorodými indiánskými ženami. Dnes žijí jejich potomci v některých kanadských provinciích v počtu asi 350 tisíc.

V závěrečné části autorky článku předkládají k diskuzi úvahu o možném porovnání problémů v současném postavení a měnícím se životním způsobu Aboriginejců – zejména Indiánů (*First Nations*) a Inuitů (*Inuits*) s těmito zčásti obdobnými problémy současných romských komunit v rámci naší společnosti. U obou těchto skupin jde nejen o nedorozřešené postavení v rámci majoritní společnosti, ale také o podobné závažné negativní důsledky násilné asimilačních tlaků na jejich etnicitu a hodnotovou orientaci ze strany předchozí společnosti v Kanadě i v bývalém Československu v 50.–80. letech minulého století. Kanadská společnost si je vědoma současných nedorozřešených problémů v této oblasti a hledá nové cesty k jejich řešení, k čemuž v posledních letech objektivně vědecky pomáhá i Universita of Manitoba ve Winnipegu.

Tento článek je jen prvním krokem ke vzájemnému poznání.

Klíčová slova: *Aboriginals* – *Aboriginal People* – *First Peoples* – *Native People* – Aboriginejci – *First Nations* – Indiáni – Inuits – Inuité – Eskymáci – Métis – Métisové – mestici – Romanies – Gypsies (Romové)

ÚVOD

Kanada se svou pověstí vyspělé demokratické společnosti byla na začátku tohoto tisíciletí (v roce 2001) kritizována Komisí pro lidská práva OSN kvůli situaci svých původních obyvatel – zejména Indiánů (*First Nations*) a Inuitů (*Inuits*). Z poznatků a ze statistiky totiž vyplynulo, že úroveň jejich vzdělání, zaměstnanosti, podmínek bydlení včetně vybavenosti domácností je stále hluboko pod celostátním průmě-

rem, kdežto jejich závislost na sociální podpoře, narkomanie, kriminalita a narůstající sebevraždy mezi mladou generací jsou nad národním průměrem obyvatel Kanady. Za neradostný stav domorodého obyvatelstva Kanady je odpovědnost připisována společnosti, v níž žijí. Kanadčané vcelku tento názor už přijímají, ale nevidí jednoduché řešení, neboť dosavadní pokusy o změnu a nápravu nebyly příliš úspěšné. Názo-ry samotných Aboriginejců se mnohdy liší

a navíc jsou rozrůzněny v závislosti na prostředí, v němž žijí. Ten nejradikálnější vychází z přesvědčení, že tradiční způsob života původních obyvatel byl zničen příchodem Evropanů. Ti se pak usadili na půdě, kterou získali od důvěřivých Indiánů výměnou za alkohol, pár pušek a některé sociální výhody, přičemž pro potomky hrdých kmenů vytvořili rezervace. Převládá tedy názor, že by bylo třeba jim vrátit tuto původně jejich půdu, zaplatit vysoké odškodné a uznat suverenitu těchto prvních, původních obyvatel Kanady. Dnes je to však již hodně obtížné. Protože se vláda chtěla pro své další rozhodnutí opřít o odborný podklad, ustavila komisi, která po pěti letech badání a značných finančních výdajích vypracovala zprávu, která v podstatě doporučuje zlepšit ekonomickou situaci Indiánů (*First Nations*) převodem více peněz, jejich původních území a přírodních zdrojů do jejich vlastnictví. Mnohé kritické hlasy nepovažují však takové řešení za nejvhodnější a poukazují na paradox, že čím více peněz je k dispozici, tím více se situace těchto etnik zhoršuje. Ve veřejném mínění je přitom podtrhována neudržitelnost poměrů, kdy privilegovaná vrstva bez malého podílu na vytváření hodnot má nárok na životní standard daňových poplatníků. Jako dlouhodobé řešení se navrhuje zapojení tohoto původního kanadského obyvatelstva – Indiánů (*First Nations*), Inuitů (*Inuits*) i Métisů (*Métis*) – více do většinové společnosti, jeho ekonomickou integraci a ochotu přesídlit tam, kde jsou pracovní příležitosti – což však také závisí na ochotě přiznat si, že návrat do minulosti je dnes už prakticky těžko možný. Přesto je možno i při této cestě společenské integrace zároveň udržet a rozvíjet alespoň část svých tradičních hodnot, kulturu a jazyk.

K historickému vývoji Kanady – ke kolonizaci území původních národů Aborigines

Počátky vzniku Kanady jsou spojeny se soukromou obchodní společností Hudson's Bay Company, založenou v roce 1670, která obchodovala s Aborigineci – s místním původním obyvatelstvem tak, že za zbraně, střelivo, příkrývky a později i alkohol od nich kupovala cenné kožešiny pro evropský trh. Část severoamerického území současné Kanady kolonizovali pak Britové, část Francouzi a část i Španělé. Francie později přišla o své državy z velké části jejich prodejem Američanům a z části i prohranou válkou

v Québecu s Velkou Británií v roce 1759. V letech 1774–1783 došlo ke schválení Québeckého zákona, namířeného proti americkým kolonistům, kterým byla území na západ od Apalačského pohoří připojena ke Québecu. Roku 1791 byl pak konstitučním aktem Québec rozdělen na frankofonní Dolní Kanadu a anglickou Horní Kanadu, potom však – v roce 1840 opět sjednocené tzv. Aktem o Unii. V roce 1818 byly stanoveny hranice s USA na rovnoběžce 49 ° s. š. Několik britských kolonií bylo tak sjednoceno ve federaci v roce 1867 zákonem britského parlamentu – Aktem o Britské Severní Americe (*British North America Act 1867*), který byl první kanadskou ústavou. Vznikly tak čtyři provincie – Nové Skotsko (*Nova Scotia*), Nový Brunswick (*New Brunswick*), Québec a Ontario. Postupem času byly vytvořeny další provincie – Ostrovy prince Edwarda (*Prince Edward Island*), Manitoba, Saskatchewan, Alberta a Britská Kolumbie (*British Columbia*) a dvě závislá teritoria – Yukon a Severozápadní teritoria (*Northwest Territories*). Až v roce 1949 byla pak britská kolonie Nový Foundland (*New Foundland*) po referendu proměněna v desátou kanadskou provincii.

I když nezávislost Kanady byla vyhlášena tzv. Westminsterským statutem v rámci Britského společenství národů už v roce 1931, teprve v roce 1982 podepsala britská královna novou kanadskou ústavu, která obsahuje Chartu lidských práv a svobod. Tímto aktem se Kanada stala skutečně nezávislým státem, přestože je nadále členem Britského společenství národů (*British Commonwealth of Nations*). Hlavou státu zůstala a je stále tedy britská královna Alžběta II., ale jeho vedení je v rukou kanadské vlády. Dne 1. dubna 1999 bylo pak ze Severozápadních teritorií (*Northwest Territories*) vyčleněno třetí, nazvané Nunavut, kde žijí Inuité (*Inuits*).

Příchod Evropanů ke břehům řeky Sv. Vavřince začátkem 17. století nepochybně znamenal zásadní změnu. První se dostavili Francouzi, kteří byli zlákáni vidinou zdejší obrovské zásobárny kožešin. Dodavateli byli právě Indiáni (*First Nations*), kteří od té doby začali lovit nikoli už jen pro vlastní potřebu, ale hlavně za účelem výměny, později prodeje. Navíc byla těmto kmenům nabídnuta ochrana před útoky sousedních kmenů. Velmi brzy se však za francouzskými obchodníky a lovci kůží dostavili misionáři s úmyslem Indiány (*First Nations*) tzv. civilizovat a obrátit je na křesťanskou víru. Zakládali inter-

nátní školy pro děti z roztroušených a vzdálených osad, což bylo sice na jedné straně pozitivní, ale na druhé straně začal být narušován tradiční přirozený vývoj v rámci rodiny a kmene. V druhé polovině 17. století přišli pak za Francouzi Angličané, rovněž zejména kvůli kožešinám, ale prostřednictvím vysoce organizované společnosti Hudson's Bay Company postupně ovládli téměř celé území dnešní Kanady, s výjimkou oblastí dříve už obsazených Francouzi. (Z našeho pohledu je přitom zajímavé, že prvním guvernérem společnosti byl princ Rupert, narozený v Praze jako syn českého krále Bedřicha Falckého.) Rivalita dvou tehdy tradičně nepřátelských evropských národů – Francouzů a Angličanů – se projevila i na tomto kontinentě v neustálých šarvátkách a indiánské kmeny přitom bojovaly jako spojenci jedné či druhé strany. Nakonec zvítězili Angličané a po spojení všech částí země se vytvořila Kanada v nynější podobě jako součást britského impéria. Indiánským kmenům byla vyhrazena území, kde jim mělo být umožněno základní vzdělání, sociální pomoc, ale i pomoc v orientaci na zemědělství a lov a v místním podnikání.

Indiáni (*First Nations*), žijící na území Kanady, jsou zde opravdu „prvními národy“. V době, kdy do Severní Ameriky přišli evropští kolonizátoři, žily na kanadském území stovky indiánských kmenů. Roku 1876 byl přijat zákon o Indiánech, který určil jejich postavení a který v pozměněné podobě existuje dodnes. V současné době žije v Kanadě 611.000 Indiánů (*First Nations*), z toho 58 procent v rezervacích a 42 procent ve velkoměstech mezi ostatními obyvateli. Tito původní domorodí obyvatelé Kanady však zde dodnes žijí v ne zcela rovnoprávném postavení, i když kanadská vláda si tuto skutečnost už uvědomuje a postupně se snaží situaci řešit.

Počet autochtonních (původních) obyvatel Kanady, zvaných souhrnně Aboriginal People, tj. Indiánů (*First Nations*), Metisů (*Métis*) a Inuitů (*Inuits*), dnes dosahuje 1,1 milionu z celkového počtu 31.560.000 Kanadčanů.

Indiáni (*First Nations*)

Severoameričtí Indiáni žijící na území Kanady sami sebe správně nazývají „Prvními národy – First Nations“. Tento název byl přijat jakožto oficiální, termín „Indian“ je považován za urážlivý a politicky nekorektní. Na území Kanady

přišly tyto národy, resp. tato etnika, ještě o mnoho dříve než Inuité (*Inuits*), ale stanovit přesné období jejich příchodu není jednoduché. Podle archeologů pocházejí nejstarší významnější sídla tzv. Paleoindiánů z doby kolem 12 000 až 10 000 před Kristem. V době, kdy do Severní Ameriky přišli evropští kolonizátoři, žily na kanadském území stovky různých indiánských skupin a kmenů. Příchod Evropanů měl samozřejmě klíčový vliv na kontinuitu jejich tradičního života a na celkový další vývoj. Roku 1874 byl přijat, ale teprve v roce 1976 legálně schválen Zákon o Indiánech (*Indian Act*), který poprvé definoval jejich statut. Tento zákon existuje v pozměněné podobě dodnes a od roku 1982 je zakotven v kanadské Ústavě.

V současné době žije v Kanadě 611.000 Indiánů (*First Nations*), z toho 58 procent v rezervacích a 42 procent ve velkých městech, jak už bylo uvedeno. Do jisté míry si dodnes zachovali svou kulturu (hlavně ústní lidovou slovesnost), tradice svých kmenů a mnozí i svůj jazyk. Z celkového počtu padesáti tří tradičních indiánských jazyků však mají opravdovou šanci na přežití jen tři: Cree a Ojibway, snad ještě Mohawks. Pouze tyto jazyky jsou stále ještě široce používány a předávány z generace na generaci, mnohde dnes i vyučovány (kupř. v rámci Aboriginal Student Centre University of Manitoba ve Winnipegu).

Nejvýznamnějšími indiánskými kmeny jsou dodnes Algonkinové (*Algonquins*), Irokézové (*Iroquois*), Mohawkové (*Mohawks*), Krí (*Cree*), Mikmakové (*Mikmaq*), Inuové (*Innu*), Na-Denové (*Na-Dene*), Sališové (*Salish*), Wakašanové (*Wakashan*), Ktunaxové (*Ktunaxa*) i mnoho dalších.

Dnešní situace je však velmi složitá. Registrovaných Indiánů (*First Nations*) žije v Kanadě tedy více než 600 tisíc. Jejich počet díky vysoké porodnosti a postupně se zlepšující zdravotní péči neustále roste. Mají speciální status jakožto původní obyvatelé. Jsou roztroušeni po celé Kanadě, ale nemohou být považováni za národ, protože jsou příslušníky 625 různých kmenů a společenstev, lišících se jazykem, způsobem života i značnou izolovaností většiny jejich sídel. Asi 60 procent jich tedy žije v rezervacích, kterých je přes 2600 o celkové rozloze 3 milionů hektarů. V rezervacích dnes již žít nemusí, ale většina se pro život v ní rozhodne. Jednak zde požívají určitých materiálních výhod. Na někte-

rých územích jsou obyvatelé osvobozeni od federální a provinční daně, v některých rezervacích nikoliv. V některých rezervacích se platí daň z prodeje, cigaretová daň, alkoholová, v jiných nikoliv. Někdy jsou jen některé druhy cigaret osvobozeny od daně. V mnohých rezervacích na západě Kanady dostávají lidé domy bezplatně od Ministerstva indiánských záležitostí (*Indian and Northern Affairs Canada*). V těchto domech lidé neplatí ani nájem. Na druhé straně ubytování v rezervacích je obrovský problém, populace tam roste a nikdy není dostatek míst k ubytování nových obyvatel. Některé komunity mají 200 žádostí na poskytnutí ubytování, ale ročně se postaví jen 20–30 domů. V Ontariu platí lidé v rezervacích za ubytování a také tam není možnost poskytnout domy. Zdravotní péče poskytovaná v rezervacích je velmi základní a poskytování omezené. Například zubní péče je placená teprve poslední 2–3 roky. Jen léky zapsané na seznamu u MIZ jsou hrazeny z veřejných prostředků, ostatní si musí platit pacienti sami. Ministerstvo hradí v určitých případech návštěvy některých specialistů. Ve velké míře jsou federální zákony platné i na území rezervací, není tomu tak v případě provinčních zákonů. Rezervace mají vlastní samosprávu, justici, policii. MIZ poskytuje na chod rezervací ročně kolem sedmi miliard kanadských dolarů. Výdaje na rodinu jsou tu tedy podstatně vyšší, než je průměrný příjem kanadské rodiny, jak uvádí oficiální fakta. Kromě zmíněných finančních výhod je však velmi silnou motivací pro život v rezervacích i znalost tradičního způsobu života a jeho specifických pravidel, včetně sofistikované komunikace v komunitě.

V rezervacích jsou ovšem i jiné, závažné nevýhody v podobě téměř naprostého nedostatku pracovních příležitostí, izolovanosti a dnes už jednotvárnosti života bez perspektivního výhledu do budoucna, což často vede ke kriminalitě, násilnostem v rodině a k osobnímu zoufalství. To všechno jsou známé skutečnosti, přičemž názory na jejich řešení nejsou v současné době jednoznačné.

Inuité (*Inuits*)

Po řadu století byli nazýváni Eskymáky, ale oni sami toto označení odmítají a chtějí být nazýváni Inuity. Je to název z jejich vlastního jazyka, kde „Inuit“ znamená „člověk, lidé“. Inuité (*Inuits*) obývají rozlehlá území teritoria Nunavutu

(*Nunavut*), Severozápadních teritorií (*Northwest Territories*), severní pobřeží Labradoru a severní Québec. V současné době žije v 53 společenstvích kolem 56 000 Inuitů (*Inuits*), přičemž jejich populace zaznamenává výrazný růst.

Tento národ, za který se považují, přišel do Kanady zhruba před 4 000 lety a jeho kultura je hluboce zakořeněná v zemi, kterou obývají. Po několik tisíciletí se Inuité (*Inuits*) intenzivně sžívali se severským klimatem, zemí a mořem. Díky těmto hlubokým znalostem dokázali rozvinout obdivuhodné schopnosti, jak přežít v jedné z nejnáročnějších a nejtvrdších lokalit na zeměkouli.

Před vytvořením stabilních sídel v padesátých letech 20. století byli Inuité (*Inuits*), kočovným národem, putujícím v závislosti na střídání ročních dob. Tradiční znalosti jak vlastní inuitské historie, tak země, rostlin a zvířat byly předávány z generace na generaci. I přes řadu vnějších vlivů, zejména během posledního sta let, si Inuité (*Inuits*), zachovali svou vlastní kulturu, svůj způsob života, tradice a hodnoty. Ve všech společenstvích se hovoří jazykem inuktikut, ústní tradicí se předávají staré legendy a pohádky, které jsou jejich orální historií. Inuité (*Inuits*), si dodnes zachovali i své tradiční písně, tance a specifické projevy výtvarného umění. Jejich originální řezby, sochy a malby mají vysokou prestiž po celém světě. Způsoby obživy, bydlení a celkový životní styl Inuitů (*Inuits*), se postupně však výrazně mění, stále větší počet z nich bydlí ve městech a pracují už i v řadě ekonomických odvětví i ve státní správě.

Metisové (*Métis*)

Skupina Metisů (*Métis*) je z Aboriginejců nejmladší. Označení *Métis* bylo dáno v 18. století etnické skupině, která vznikla na několika kanadských územích míšením, sňatky francouzských, anglických, později i skotských obchodníků s kožešinami a následně pak jejich potomků s ženami z indiánských kmenů Lesních Kríjů (*Woodland Cree*), Assinibojů (*Assiniboine*), Čipevejů (*Chipewyan*), Odžibvejů (*Ojibway*), Saulteauxů (*Saulteaux*), Menomínijů (*Menominee*).

Postupem času tak vzniklo svébytné etnikum, které přijalo způsob života s mnohými evropskými i domorodými prvky, včetně přijetí katolického nebo anglikánského náboženství.

V dnešní Kanadě je Metis (*Métis*) definován

jako osoba, která se sebeidentifikuje jako Metis (*Métis*), má historické předky z národa Metisů (*Métis*), je odlišná od dalších Aboriginejců a je akceptována métiským národem

Podle odhadů Národní rady Metisů (*Métis National Council*) jejich celkový počet dnes dosahuje téměř 350.000. V současné době lze rozlišit dvě hlavní linie Metisů (*Métis*): první pochází z oblasti kolem Červené řeky (*Red River*) v Manitobě a má předky z řad Francouzů a kmenů Krí (*Cree*), Odžibva (*Ojibway*), Athapaskanů (*Athapaskan*) či Irokézů (*Iroquois*). Tito Métisové přijali římskokatolické vyznání. Druhá linie vznikla severněji – míšením Skotů, Skandinávů, Athapaskanů (*Athapaskan*) Kríjů (*Cree*) a Inuitů (*Inuits*), přičemž u ní dominuje anglikánské náboženství. S Métisy (*Métis*) je také spojena svébytná kultura, v níž se mísí prvky indiánské, skotské, keltské, francouzské a mnohé další. Jejich kultura, zejména hudební projev, má dodnes svůj osobitý charakter. Hovoří se, že byla míšena nejen krev, ale hlavně dva dramaticky odlišné světy.

Skupiny Aboriginal People v Kanadě, zejména v Manitobě (*Manitoba*)

Základní tři skupiny jsou vnitřně diferencované:

- **First Nations People:**
 - Severoameričtí Indiáni North American Indians, se skupinami Ojibway, Cree, Dakota, Dene a další.
 - Statutární Indiáni (*Status Indians*), registrovaní v souladu s Canada's Indian Act.
 - Severoameričtí Indiáni bez statutu (*Non-status Indians*), kteří nejsou registrovaní v souladu s Indian Act.

- **Métis**

Lidé, identifikující se jako Métis, jsou tedy původem ze smíšeného manželství či soužití Evropanů (zejména anglicky či francouzsky mluvících) s původními obyvateli.

- **Inuits**

Inuitové (dříve nazývaní Eskymáci), kteří se sebeidentifikují jako Inuits. Žijí převážně v severozápadních teritoriích Kanady.

Ve státě Manitoba žije téměř 130 tisíc (128.910) původních obyvatel (podle cenzu z r. 1996), kteří zde představují necelých 12 procent (11,7) z celkové populace.

Manitoba má tedy nejvyšší procentuální

zastoupení Aboriginejců ze všech kanadských provincií. Těsně za ní následuje Saskatchewan a poté s velkým odstupem Alberta (4,6 procent), dále Britská Kolumbie (*British Columbia*) (3,8 %), Nový Foundland (*Newfoundland*) (2,3 %) a další. V Ontariu žije jen 1,3 % a v Québecu jen 1 % těchto lidí.

Pokud jde o počty absolutní, nejvíce z původních obyvatel žije právě na území Manitoby – zejména v samotném Winnipegu a jeho okolí. Téměř stejný počet jich žije v Britské Kolumbii (*British Columbia*) a v Nunavutu (*Nunavut*) (což je samostatné teritorium od 1. 4. 1999), v Yukonu a v Severozápadních teritoriích.

A pokud jde o zastoupení tří, resp. čtyř hlavních skupin Aboriginejců v Manitobě (*Manitoba*) i v Kanadě celkově naprosto převažují tzv. statutární Indiáni (*Status Indians*), a to 63,5 % v Manitobě a 61 % v rámci celé Kanady, a nestatutární Indiáni (*Non-status Indians*) /v Manitobě 4 % a v Kanadě 11 %/. Métisové (*Métis*) představují z původních obyvatel v Manitobě 31,9 % v Kanadě 22 %, jsou tedy druhou velkou skupinou. Inuitové (*Inuits*) představují v rámci Kanady 5 % z Aborigines, ale v Manitobě (*Manitoba*) téměř nežijí (jen 0,2 %).

Indiáni (*First Nations*) v Manitobě (*Manitoba*) představuje pět jejich hlavních skupin: Krí (*Cree*), Dakotové (*Dakota*), Denové (*Dene*), Odžibvej (*Ojibway*) a Odžibvej-Krí (*Ojibway-Cree*). Každá z nich má v rámci této provincie svá teritoria: Kríjové (*Cree*) žijí hlavně v severní části, Odžibvejové (*Ojibway*) v jižní části, příslušníci skupiny kmenů Dakota žijí především v jihozápadním regionu, Denové (*Dene*) v severozápadním území Manitoby (*Manitoba*) a Odžibvej-Kríové (*Ojibway-Cree*) v její části severovýchodní.

Pro všechny skupiny je společným jazykem angličtina, užívaná jako dorozumívací jazyk údajně 65 procenty těchto lidí. Uvádí se, že jazyk Cree je dodnes skupinou Krí (*Cree*) užíván 28 procenty, jazyk Ojibway jen 8 procenty, v skupinách ostatních v ještě nižším procentu. Mezi severoamerickými Indiány je však jejich rodný, tradiční jazyk v rámci kmenů a klanů užíván alespoň zčásti stále 66 procenty z nich.

Tradiční jazyky, v Manitobě (*Manitoba*) především jazyk Cree, se dnes vyučují a lingvisticky rozvíjejí a zjevná je především vlastní snaha některých skupin o zachování jazyka, tradice a kultury. Kupř. v Odawa Native Friendship

Centre v Ottawě, Wabano Centre for Aboriginal Health v Ottawě a mnoha dalších i v Southeast High School and College pro původní obyvatele ve Winnipegu, tedy na jejich speciální Vyšší střední škole (kam o semestru svázejí některé studenty z nedostupných rezervací dokonce helikoptérou) je zjevné, že i zde se snaží zachovat tři skupiny tradičních jazyků, tedy Cree, Ojibway a Oji-Cree a pro zájemce jsou připravovány kurzy a výuka v právě v těchto jazycích. V Aboriginal Students Centre na Universitě of Manitoba ve Winnipegu usilují o záchranu a rozvíjení tradičního jazyka a kultury některých těchto kmenových skupin na univerzitní úrovni.

V porovnání s Indiány (*First Nations*) je pro příslušníky Metisů (*Métis*) v Manitobě (*Manitoba*) mateřským jazykem však už většinou angličtina v 83 % a francouzština pro 11 % z nich (jak bylo zjištěno výzkumem v roce 1996), zatímco v Ontariu převládá užívání francouzštiny. Mnozí z nich hovoří však i některým dialektem indiánského jazyka (právě proto, že Metisové (*Métis*) jsou často míšenci indiánských rodičů a Angličanů, Skotů nebo Francouzů).

Geografické rozmístění Aboriginejců, zejména Indiánů (*First Nations*) v Manitobě
Geografické rozmístění skupin Aboriginejců v rámci Manitoby významně vypovídá o jejich postavení a životních podmínkách. Podle statistických a demografických údajů a podle posledního cenzu žije, resp. tehdy žilo 35,5 % (45.750) z Aboriginejců přímo ve městě Winnipeg a ostatních 36,5 % (47.215 lidí) v rezervacích v této provincii – v 62 komunitách (*bands*) Indiánů (*First Nations*). Zbývajících 28 % údajně žilo v ostatních městských sídlech a metiských komunitách. (Tato čísla berme pouze orientačně, protože aktuální údaje nemáme k dispozici.)

Z 80 tisíc statutárních indiánů (*Status Indians*) jich 58 % žilo (resp. žije stále) v rezervacích, z nichž 27 % je v okolí Winnipegu.

Mezi nepočtenější indiánské rezervace zde dodnes patří:

- Fort Alexander (Sagkeeng) – 1.800 zde žijících „Indiánů“ (*First Nations*)
- Peguis (v Interlake) – 1.600
- Brokenhead – 800
- Fairford – 700
- Norway House – 600
- Fischer River – 600

- Long Plain – 500
- St. Theresa Point – 500
- Pine Creek – 400

V těchto a dalších komunitách žijí příslušníci různých skupin (Cree, Ojibway, Dakota a další), kmenů a klanů Indiánů (*First Nations*), které mají dodnes své vnitřní společenské zřízení, představitele kmenů kmenových rad (*Tribal Councils*). Spolupráce mezi nimi a vládním programem, jakož i programy mnoha organizací, však není jednoduchá, protože v kmenových radách (*Tribal Councils*) jsou zastoupeni příslušníci mnoha různých kmenů a klanů (kupř. klanu Šedého vlka, klanu Želvy a dalších), kteří jsou vázáni svým specifickým tradičním společenským, rodinným a duchovním systémem (i v tom směru je zde jistá podobnost s tradičními rodovými skupinami našich Romů a jejich antagonistickými vztahy mezi sebou).

Vybavenost rezervací je na rozdílné úrovni a jen ve větších z nich je základním vybavením škola, kostel a malý obchod s barem. Většina těchto rezervací má dnes už vcelku vyhovující podmínky bydlení pro jejich obyvatele, kteří zde žijí v přízemních dřevěných domcích amerického a kanadského typu, rozptýleně po celém území, nikoliv tedy koncentrovaně (jako je tomu kupř. v cikánských-romských osadách na Slovensku. Dnes je v některých z nich dokonce vystavěno i kasino jakožto „společenské centrum“, což má jistě negativní dopad na jejich obyvatele v důsledku narůstajícího alkoholismu, gamblerství, narkomanie a dalších podobných problémů. Na druhé straně však někteří z Indiánů (*First Nations*) žijící v těchto rezervacích mají z provozování kasin ekonomický příjem.

Indiáni (*First Nations*), kteří žijí mimo rezervace, tedy ve městech mezi ostatními kanadskými obyvateli – mají nižší procento nezaměstnanosti, vyšší vzdělanost, již i odlišnou rodinnou strukturu a vyšší procento uzavřených manželství (v rezervacích je mnoho neúplných rodin, kde hlavou rodiny je matka), hypoteticky mají i relativně lepší zdravotní stav.

Právní postavení Aboriginal People

a přístup vlády

Základním dokumentem pro jejich postavení je *Canadian Multiculturalism Act, 1988*.

Tento zákon byl vytvořen a schválen v souladu s Ústavou Kanady, která všem právně

zaručuje rovnost před zákonem, zákaz diskriminace a ochranu lidských práv a svobody svědomí, náboženství, myšlení, víry, názorů, vyjádření a mírových shromáždění, včetně rovnosti mužů a žen. V preambuli se zdůrazňují i další deklarace, které jsou v souladu s tímto paktem, k nimž patří: Official Languages Act, Citizenship Act, Canadian Human Rights Act a International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination.

Dokument se zabývá i otázkou multikulturalismu, vztahující se ke značné etnokulturní rozrůzněnosti obyvatel Kanady: „...kanadská vláda rozpoznává různorodost kanadských občanů s ohledem na rasu, národnost nebo etnický původ, barvu pleti a víru jako základní charakteristiky kanadské společnosti a politiky etnokulturalismu a multikulturalismu s ochranou a rozvojem multikulturního bohatství Kanady, s ohledem na rovnost ve všech sférách života - ekonomické, sociální, kulturní a politické“.

Tento základní právní dokument ani návrhy Královské komise pro Aborigenejce – RCAP (*The Royal Commission on Aboriginal People*) však samy sobě nemohou v krátké době změnit problémy postavení původního obyvatelstva.

Zdravotně sociální situace a současné problémy

Péče o zdraví na bázi tzv. Non – Insured Health Benefits Programu (NIHB) náleží i příslušníkům Indiánům (*First Nations*), žijícím mimo rezervace. Ostatní skupiny Aborigenejců spadají vždy do péče tzv. provinční vlády stejně jako kanadské obyvatelstvo celkově.

Programy na podporu péče o zdraví pro všechny registrované původní obyvatele jsou koordinovány Ministerstvem zdravotnictví v Kanadě, které zahrnuje sekci pro Indiány (*First Nations*) a Inuity (*Inuits*) – Úřad indiánského a inuitského zdraví Ministerstva zdravotnictví (*The First Nations and Inuit Health Branch of the Department of Health Canada*). Ta zkoumá celkově zdravotní stav těchto etnických skupin a uvádí výskyt nejvíce se u nich vyskytujících nemocí v současné době, jakož i jejich procento vzhledem k nemocnosti kanadského obyvatelstva

Diagnóza	First Nations/Canadian – Ratio
Arthritis/ Revma	1.7
Hypertenze	2.7
Srdeční problémy	2.9
Diabetes – muži	3.7

Diabetes – ženy	5.3
Tuberkulóza	6.5
HIV	10.7

Vysoké procento nemocných cukrovkou, tuberkulózou a HIV je varujícím signálem. Velmi závažná je i skutečnost narůstajícího počtu sebevražd u indiánského obyvatelstva, což je důsledkem jejich stále nedobrého, problematického postavení a života, zejména v rezervacích. Počet sebevražd u Indiánů (*First Nations*) je v průměru vyšší než u ostatního kanadského obyvatelstva, i když zůstává relativně konstantní už od 80. let 20. století. Podíl sebevražd je však právě ve srovnání s ostatní populací z hlediska věkového výrazně odlišný. U ní jde o nízké hodnoty u obou pohlaví s tím, že muži jsou rizikovější skupinou než ženy. Nejrizikovější skupinou u Indiánů (*First Nations*) jsou chlapci v období dospívání, tedy ve věku 15–24 let, kde počet sebevražd v 80.–90. letech přesahoval hranici 120 osob na 100 tisíc obyvatel. U dívek ve stejné kategorii je tento počet výrazně nižší a nedosahuje ani 40 osob na 100 tisíc obyvatel (tyto hodnoty jsou čerpány z výzkumu, který proběhl v letech 1989–1993 v Kanadě). Po tomto nejrizikovějším období počet sebevražd výrazně klesá s tím, že u mužů ze skupiny Indiánů (*First Nations*) tento způsob úmrtí stále převyšuje nad ženami.

Diabetes-cukrovka v posledních letech stále více ohrožuje původní obyvatele, zejména Indiány (*First Nations*). Tato porucha metabolismu sacharidu se v posledních letech u nich vyskytuje stále častěji a od 70. let minulého století narůstá. Období sedmdesátých let i následující souvisí s počátkem konzumního způsobu života, se změnou tradičního jídelníčku a s konzumací sladkých a přeslazených produktů a nápojů, které jsou nabízeny za nízkou cenu nadnárodními koncerny. Výrazně se právě u Indiánů (*First Nations*) nejčastěji objevuje zejména diabetes mellitus I. typu, který je charakterizován úplným nedostatkem endogenního inzulínu, a diabetes mellitus II. typu s tzv. relativním nedostatkem inzulínu. Většinou se tyto typy cukrovky objevují již v nízkém věku, tedy u dětí, které jsou v rámci návyku na určité produkty a limonády následně postiženy touto poruchou. V současné době jsou proto kupř. nápoje značky Coca-Cola, jejichž cena je relativně nižší než cena mléka, indiánskými matkami v řadě rezerva-

vací přednostně kupovány a podávány dětem. Tato absurdní skutečnost je pak jednou z příčin zhoršujícího se zdravotního stavu mnoha komunit a rodin Indiánů (*First Nations*).

Diabetes se stává pro mnohé z nich stále větším problémem, ohrožujícím mnohdy i život. (I někteří z českých odborníků, žijících v Kanadě, se snaží tento problém zkoumat a pomoci řešit, např. dr. Eva Sailerová z University of Manitoba ve Winnipegu usiluje v současnosti o preventivní výzkum a opatření pomocí tzv. testovacích proužků, které by nemoc včas odhalily.)

Ke zlepšení zdravotního stavu Aboriginejců přispívají i různé organizace. Jednou z nich je Wabano Centre for Aboriginal Health. Nový začátek – je překlad názvu této organizace, sídlící v Ottawě. Organizace poskytuje – v souladu s deklarovanou právní rovností a komplexností přístupu k Aboriginecům – kulturně ozdravný servis pro příslušníky komunit Inuitů (*Inuits*), Metisů (*Métis*) a zejména Indiánů (*First Nations*) z Ottawy a okolí. Je pozoruhodné, že toto Centrum propojuje tradiční léčitelské praktiky těchto původních obyvatel s moderní medicínou, poskytuje tedy klinickou a sociální péči, kterou doplňuje o tradiční přístupy a ceremoniály, spojené s působením hudby, tance a zpěvu. Věnuje se také výrobě řemeslných výrobků a jejich výuce, při přípravě jídel vychází i z tradiční kuchyně. Nabízí programy pro různé věkové kategorie s hlavním zaměřením na vzdělávání ke zdraví a k uchování tradiční kultury a jazyka. Finančně je toto Centrum podpořeno kanadským ministerstvem zdravotnictví. O dalších organizacích a projektech bude pojednáno v pokračování tohoto článku v příštím čísle časopisu.

Historií, kulturou, tradicemi a životním způsobem Aboriginů se zabývá v Kanadě více odborných institucí, k nimž patří Kanadské muzeum civilizace (*Canadian Museum of Civilisation v Gatineau*) a badatelsky pak zejména Universita of Manitoba ve Winnipegu.

Muzeum civilizace patří i v tomto směru k nejlepším muzeím na světě. Jeho sbírky obsahují a rozsáhlá expozice prezentuje historii a kulturu původních obyvatel Severní Ameriky, jejich následnou kolonizaci i současný stav Indiánů (*First Nations*), Metisů (*Métis*) a Inuitů (*Inuits*).

Problematickou původních obyvatel Kanady se v tomto Muzeu zabývá mimo jiné etnolog

dr. Morgan Baillargeon, sám pocházející ze skupiny Metisů (*Métis*). V současné době pracuje na projektu „Urban Natives“ věnující se problematice kulturních, sociálních, zdravotních aspektů života původních obyvatel žijících ve vybraných městech Kanady a USA. Ředitelkou historické části Muzea civilizace je dr. Andrea Laforet.

Kromě tvorby návštěvnických expozic se historické oddělení Muzea civilizace v Gatineau aktivně zabývá terénním výzkumem všech tří skupin Aboriginejců, sbírkotvornou činností, ale i školicími stážemi, které jsou určeny pro původní obyvatele Kanady.

Odborně významné a zřejmě ojedinělé i v rámci Kanady je Aboriginejské studentské centrum Manitobské univerzity (*Aboriginal Student Centre University of Manitoba*) ve Winnipegu. Toto centrum působí v rámci univerzity, kde poskytuje všem studentům z řad původních obyvatel podporu v usnadnění přístupu ke vzdělávání přímo v prostorách univerzity. Jeho většinou vysokoškolsky vzdělaní pracovníci jsou původem Aboriginejci, převážně Indiáni (*First Nations*), vedoucím tohoto centra je dr. Kali Storm. Spolupracuje i s řadou sociálních a terénních pracovníků z řad Aboriginejců. Centrum tak usiluje i o uchování, podporu a rozvíjení kulturních hodnot původních obyvatel, nabízí odborně fundované přednášky a vzdělávací akce o historii a kultuře těchto etnik, spoluorganizuje jazykové kurzy původních jazyků (kupř. jazyka zde nejpočetnější skupiny kmenů Cree).

Významně působí i Aboriginejské vzdělávací centrum (*Aboriginal Education Centre of Manitoba Downtown*) v Manitobě.

V rámci University of Manitoba probíhá i program s názvem Aboriginal Focus Programs (AFP), který nabízí řešení následného vzdělávání po ukončení tzv. secondary education. Program je výhradně zaměřen na původní obyvatele a jejich komunity. Jeho cílem je v rámci vzájemné spolupráce vytvořit pro dospívající mládež ve škole takové podmínky, které přispívají k rozvoji a uchování kultury těchto etnik a přitom celkově rozvíjejí vzdělanostní a kulturní úroveň současné mladé generace. Program nabízí v rámci pokračování studia a možnost získávat osvědčení o absolvování kurzu, u delšího vzdělávání pak získání diplomu. Je tedy zaměřen dlouhodobě na zvýšení vzdělanosti původních obyvatel.

Školní docházka dětí z těchto rodin je stále problémem. Přestože se situace postupně zlepšuje, je Manitoba oblastí s nejnižším procentem školní docházky u Aboriginejců. Je uváděno, že v roce 1996 (kdy byl před 11 lety tento stav zkoumán) pouze 44,1 % mládeže docházelo pravidelně do školy – i když se toto procento příliš zásadně neliší od celokanadského průměru, kde dosahoval 50,4 % u této skupiny. Procentuálně nejvyšší docházka (70 %) u mládeže původních obyvatel je v provincii Ostrovy prince Edwarda (*Prince Edward Island*).

Postupně se lepší situace i ve středoškolském vzdělání, i když stále výrazně zaostává za ostatní kanadskou populací – 33,7 % mladé generace ve věku 15–29 let má dokončenou střední školu neboli 'High School'. Pokud jde o jednotlivé skupiny původních obyvatel, relativně nejvyššího procenta (44,7) v dokončeném středním vzdělání dosahuje mladá generace Metisů (*Métis*), dále Indiánů (*First Nations*) (36,1 %), žijících mimo rezervace, zatímco pouze 25,2 % mládeže, žijící v rezervacích.

Střední vzdělávání je umožněno nejen mladší, ale i střední generaci mezi 30 až 50 lety. I ve vyšším vzdělávání dochází postupně k pozitivním změnám. Uvádí se, že skupiny Metisů (*Métis*) (23,5 %) a Indiánů (*First Nations*) (19,2 %) ve věku 40–49 let mají dokončené vyšší vzdělání, které však nespadá do univerzitní kategorie, ale jde o nástavbové programy po střední škole. Dokončené vyšší vzdělání u mladší generace (věku 15–29 let) se u jednotlivých skupin od sebe příliš neliší – až na obyvatele, žijící v rezervacích (jen 6,2 %), další skupiny Metis (*Métis*) (11,2 %) a Indiánů (*First Nations*), žijící mimo rezervace (9,9 %).

Vyšší střední a univerzitní vzdělání Aborigenové dokončují ve věkové kategorii 15–29 let jen v 8,5 %, ve skupině 30–39 let – 14,5 % a 40–49 let – 15,3 %, což ve srovnání s ostatním obyvatelstvem je podstatně nižší (ve věkové skupině 15–29 let je to 30 %, ve skupině 30–39 let – 29,7 % a 40–49 let – 30,4 %). V posledních letech se tento poměr díky různým programům a projektům v této oblasti začíná však zlepšovat. Skutečný současný stav ani příčiny stále nedostatečné motivace Indiánů (*First Nations*) a Inuitů (*Inuits*) k vyšším formám vzdělání však uváděny a analyzovány zatím hlouběji nejsou, i když právě ta je podstatná (podobně jako u Romů). V rámci Manitobské univerzity se však tímto

problémem nyní více výzkumně zabývají mnozí vědečtí pracovníci (z oborů sociologie, kulturní a sociální antropologie, pedagogiky, medicíny a zdravotní problematiky) i někteří univerzitní studenti (zejména pod vedením dr. Lori Wilkin-son).

Nezaměstnanost je dalším problémem mnoha z nich. I v současné době je vysoké procento (které se však oficiálně neuvádí) původních obyvatel v Kanadě nezaměstnaných, nejvíce právě z indiánských rodin žijících v rezervacích. Zde je situace podobná nezaměstnanosti Romů v některých regionech České a zejména Slovenské republiky. Obdobné jsou i příčiny nezaměstnanosti – nejen v souvislosti s relativně nižším vzděláním těchto skupin a ztráty předchozích řemeslných a dalších dovedností, ale i v důsledku postavení v majoritní společnosti, obdobné jsou i negativní dopady nezaměstnanosti na kvalitu života rodin celkově.

Ke vztahům mezi původními obyvateli Kanady a kanadskou vládou

Dějiny těchto vztahů mají svůj počátek v době, kdy Britové a Francouzi začali kolonizovat území dnešní Kanady. První smlouvy, vymezující vzájemné vztahy mezi britskou korunou a původními obyvateli, vznikly po roce 1701, během 18. a 19. století byla pak podepsána řada smluv různého druhu, ať to byly mírové smlouvy, smlouvy o směně území či zboží. Mezi klíčové momenty patří vznik uvedeného Zákona o Indiánech (*Indian Act*), který detailněji upravoval vzájemné vztahy, definoval závazky federální vlády a vymezil řízení území a rezervací. Dvacáté století s sebou přineslo snahu o modernizaci vztahů mezi autochtonními obyvateli a kanadskou vládou. V roce 1966 vzniklo federální Ministerstvo indiánských záležitostí a severu (*Indian and Northern Affairs Canada*), do jehož kompetencí spadá povinnost reagovat na potřeby Inuitů (*Inuits*), Indiánů (*First Nations*) a Metisů (*Métis*) v oblasti ekonomické, geografické, sociální a kulturní. V posledních padesáti letech se vláda zabývala řešením problémů, týkajících se tzv. práv, zděděných po předcích, a územních nároků. Práva zděděná po předcích jsou ta práva, jejichž držitelé jsou některé skupiny původních obyvatel a která dovolují např. lov, rybolov či chytání zvěře do pastí na územích zděděných po předcích. O tato práva se opírají dodnes nedoře-

šené územní nároky některých skupin původních obyvatel.

Důležitým mezníkem v historii vztahů mezi tímto lidem a vládou je také založení severského teritoria Nunavut dne 1. dubna 1999. Ottawa svěřila samosprávu teritoria plně do rukou Inuitům (*Inuits*) a umožnila jim tak, aby sami spravovali své vlastní záležitosti a území, i když ještě stále existuje mnoho problémů k řešení. Ve společenstvích Inuitů (*Inuits*) a Indiánů (*First Nations*) po dlouhá desetiletí nucených k integraci do většinové kultury je statisticky vyšší podíl výskytu alkoholismu, drogových závislostí, psychologických obtíží a sebevražedných sklonů. Kulturní šok vyplývající z kolonizace, sedentarizace a násilné asimilace tzv. bílými vyvolal další značná napětí.

Svou roli v procesu dekolonizace sehrává v poslední době Královská komise pro původní obyvatelstvo (*The Royal Commission on Aboriginal People-RCAP*), která usiluje o rozbití ahistorických mýtů, jimiž je poznamenán vztah mezi původními a ostatními kanadskými obyvateli, o obnovení vztahu na základě principu vzájemného respektu, uznání a odpovědnosti, o navázání nových vztahů a určité spoluúčasti původního obyvatelstva na vládě spolu s posílením vlivu jejich komunit. Jednou ze základních charakteristik Aboriginejců je však jejich diverzita a s tím spojené odlišné představy jejich jednotlivých skupin a kmenů. Proto jsou snahy o vytvoření jednotného národa Indiánů (*First Nations*) dosti nereálné, i když vnitřní vláda původního obyvatelstva by ustavena být mohla. Na základě zprávy RCAP přijala kanadská vláda v roce 1997 prohlášení, podle něhož přijala mnohé její požadavky (kupř. právo na vlastní půdu), ale znovu těmto prvním obyvatelům nepřiznala přirozené právo jejich rovného postavení. Proto je dále voláno po novém přístupu, po dekolonizaci.

Dokladem nedorozumění těchto vážných problémů jsou občasná hnutí odporu prvních národů. Před 17 lety v roce 1990 se největší z nich odehrálo v Kanehsatake a v Oka v Québecu (*Québec*), kdy vzpoura početného indiánského kmene Mohawků (*Mohawks*) přerostla z vyjednávání v dlouhodobý ozbrojený boj s policií i kanadskou armádou a vešla do novodobé historie pod názvem Kanehsatake – 270 let odporu, rezistence.

Kanadská společnost si je vědoma těchto nedorozuměných problémů a v posledních letech

hledá další, nové cesty.

DISKUSE

Tyto problémy jsou nedílnou součástí moderní doby, mají některé společné rysy s problémy romské populace v České a Slovenské republice i jinde v Evropě. Je to vážné téma k nové diskusi a k potřebnému výzkumu o rovnoprávném postavení a o integraci tradičních minoritních skupin v majoritním, dnes zejména v městském otevřeném prostředí, o možných cestách řešení – zda asimilace, adaptace či společenská integrace do většinové společnosti nebo zda podpora etnické relativní samostatnosti a tím podmínek vlastního rozvoje těchto skupin obyvatelstva. V Kanadě jde právě o původní obyvatele – Inuity (*Inuits*), Metise (*Métis*) a zejména Indiány (*First Nations*), u nás se nejvíce tento problém týká romské menšiny – etnické, resp. národnostní skupiny Romů. Navzdory zásadním rozdílům mezi romskou menšinou v naší republice a indiánskou populací, resp. všemi Aboriginejci v Kanadě, lze u těchto skupin vypozařovat řadu paralel. U obou menšin je jednou z hlavních příčin současného marginálního postavení ve společnosti nejen jejich nižší úroveň vzdělání, ale s tím spojená vysoká nezaměstnanost, což je odrazem i odlišného hodnotového systému a kulturního prostředí, v němž vyrůstají či vyrůstali jejich rodiče. Především jde pak o důsledek předchozích násilných asimilačních tlaků (v případě Indiánů (*First Nations*) do 70. let 20. století a u našich Romů v období let 1948 až 1989), kdy došlo u obou etnik k rozpadu tradičního hodnotového systému, s mnoha vážnými důsledky a dopady na životní způsob, včetně zdravotně sociálního stavu. Svoji negativní roli sehrává v obou případech i jejich postavení v majoritní společnosti, v mnoha směrech doposud s výrazně xenofobními vztahy a předsudkovostí ze strany ostatního obyvatelstva, které pak v důsledku brání jejich možnosti žít skutečně rovnoprávně s majoritou.

Důvod, proč byla a je za partnera Zdravotně sociální fakulty Jihočeské university zvolena i v této oblasti kanadská strana (zejména University of Manitoba ve Winnipegu), spočívá v tom, že Kanada, prosazující model multikulturní společnosti, v poslední době věnuje nemalé úsilí tomu, aby u svých domorodých minoritních skupin, zejména Aboriginejců, eliminovala toto znevýhodnění a s tím související pocit frustrace, který následně často vede až k sociopatologickým jevům – jako alkoholismus, kriminalita, narkomanie, sebevražednost a k dalším, v poslední

době narůstajícím vážným problémům.

Protože i v této oblasti nacházíme mnohé paralely, chceme hledat některé společné cesty, které však musí vycházet se vzájemného hlubšího poznání.

LITERATURA

BOSTROM, H.: *Aboriginal People in Manitoba*. Manitoba Manitoba: Winnipeg, 2002.

DRIEDGER, L.: *Race and Ethnicity. Finding identities and Equalities*. Press: Oxford University, 2003.

LADNER, K. L.: *Negotiated Inferiority: The Royal Commission on Aboriginal People's Vision of a Renewed.*

Relationship. In: *The American Review of Canadian Studies*, Spring, 2001, p. 241–264.

WARRY, W.: *Ending Denial (Understanding Aboriginal Issues)*. Broadway Press Peterborough: Ontario, 2007. Canadian Multiculturalism Act, *Department of Justice Canada*. Dostupné z: <http://laws.justice.gc.ca/en/C-18.7/text.htm>

Aboriginal People in Manitoba, Manitoba Aboriginal Affairs Secretariat. Winnipeg 2002 a 2006 – dokumentární film „Kanehsatake – 270 years of Resistance“ National Film Board of Canada Production, 1993.

Eva Davidová a Magdaléna Vošalíková
eva.davidova@quick.cz